

نقشه ۱۶۰ ساله تهران قدیم

محله عودلاجان یکی از محله‌های تاریخی و بسیار ارزشمند مرکز شهر تهران است که توانسته ساختار تاریخی خود را تا حدود زیادی حفظ کند و در ۲۴ اسفندماه ۱۳۸۴ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. اگر با دقت به نقشه موسیو کرشیش به سال ۱۲۳۷ شمسی نگاه کنیم، ۴ محله اصلی سنگلج، بازار، چاله میدان و عودلاجان و همچنین محدوده ارگ سلطنتی را می‌بینیم. این نقشه نخستین نقشه دقیق از شهر تهران همراه با جزئیات فراوان است که در آن حدود محله‌ها، گذرها، کوچه‌ها، فضاهای مهم شهری و همچنین خانه شخصیت‌های مختلف دوره قاجار مشخص شده است.

عکس: منا عادل - تالار آینه عمارت سلطان بیگم

تالار آینه؛ بخش ممنوعه خانه

خانه یا عمارت سلطان بیگم، ۱۵۰ تا ۲۰۰ سال قدمت دارد. تاریخ بنای این عمارت به دوران قاجار در ایران بازمی‌گردد. سلطان بیگم شجاعی که یکی از نزدیکان ناصرالدین شاه قاجار بوده است، در سال ۱۳۱۲ این عمارت را به یکی از فرزندان خود با نام تقی شجاعی واگذار می‌کند.

این بنای قاجاری محل زندگی چهره‌های سرشناس دیگری هم بوده است. گویا خانواده پدری استاد «شهرام ناظری» ۲ سال در همین خانه زندگی می‌کردند. مرحوم «نیر نما» از مالکان این خانه بعد از ورثه سلطان بیگم توجه زیادی به اتاق شاهنشین و تالار آینه داشته است.

او با همسر و فرزندانش به مدت نیم قرن در این خانه قاجاری سکونت داشتند؛ خانه‌ای که در همه اتاق‌هایش به روی مهمانان باز بود، غیر از اتاق شاهنشین؛ یعنی تالار آینه که محوطه ممنوعه خانه محسوب می‌شد. در این مدت کسی اجازه ورود به تالار آینه را مگر در مواقع خاصی از سال، آن هم با اجازه نیرنما نداشت. مثلا ایام نوروز یا پذیرایی از مهمانی خاص و گاهی اوقات هم برای پهن کردن سفره عقد در تالار ممنوعه باز می‌شد. خوشبختانه این شیفتگی و حساسیت‌ها چندان بی‌فایده نبود و باعث حفظ هویت این بنای ارزشمند برای امروز شده است.

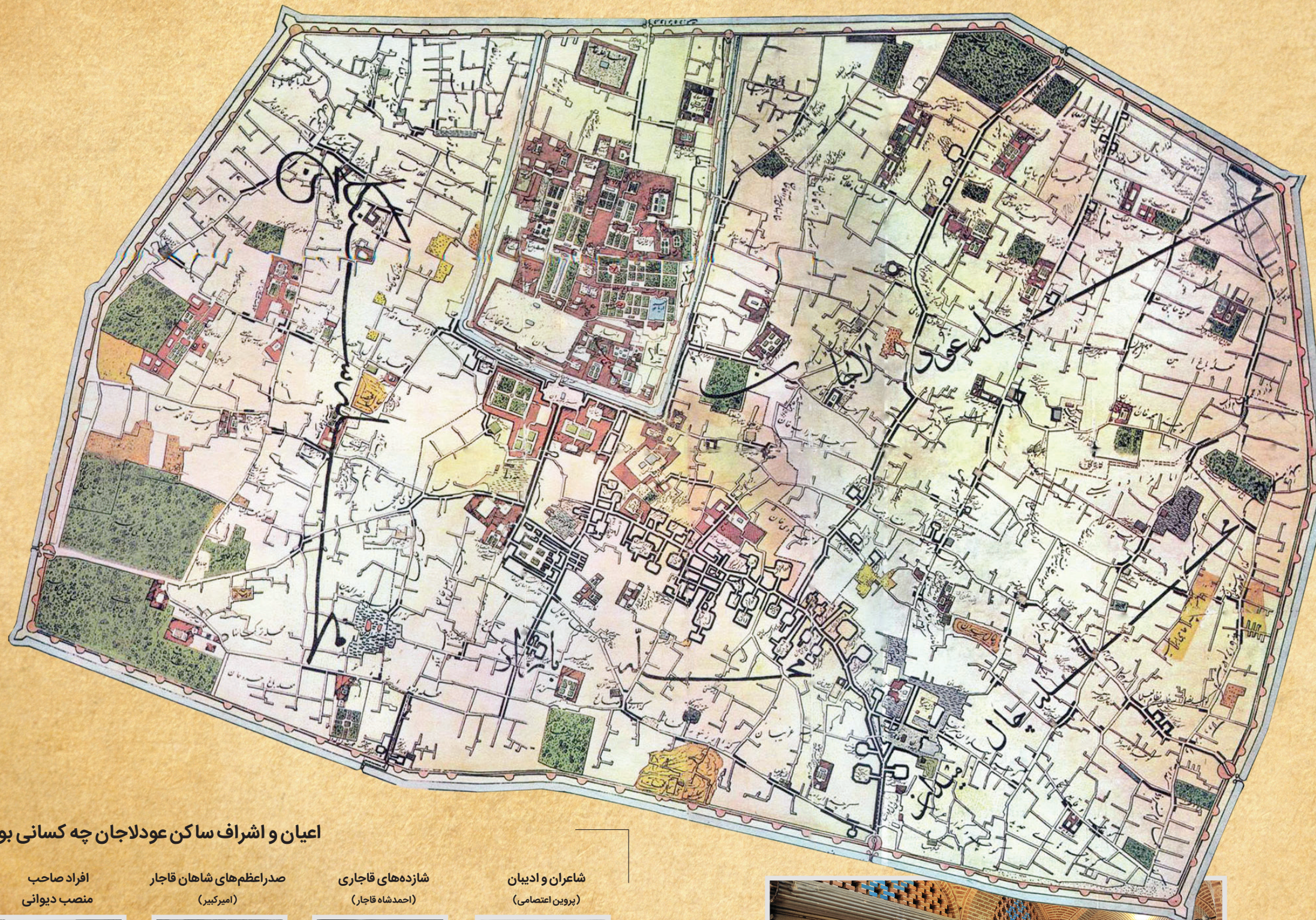
این عمارت که امروزه به عنوان خانه موزه بازار تهران شناخته می‌شود، مساحتی حدود ۸۰۰ مترمربع داشته و هم اکنون نیز تحت نظر سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران فعالیت می‌کند.

نشانی: میدان امام خمینی، ابتدای خیابان امیرکبیر، خیابان ناظم‌الاطباء جنوبی، کوچه دشتی، کوچه کمالی

قتلگاه کریم آب‌منگل کجاست؟

در محله امامزاده یحیی حمام قاجاری وجود دارد. اگر فیلم قبصر ساخته مسعود کیمیایی را دیده باشید صحنه‌هایی از آن از جمله کشته شدن کریم آب‌منگل در حمام نواب گرفته شده است. سازندگان این حمام دختران فردی به نام نواب به نام‌های سارا سلطان خاتون و سارا هاجر خاتون بوده‌اند. هشتی، رختکن، تنظیف‌گرخانه، سرویس بهداشتی، خزینه، استخر و ستون بخش‌های مختلف حمام نواب را تشکیل می‌دهند.

نشانی: حمام نواب در خیابان ۱۵ خرداد شرقی، کوچه بیک دامغانی یا بازارچه نواب سابق قرار دارد.

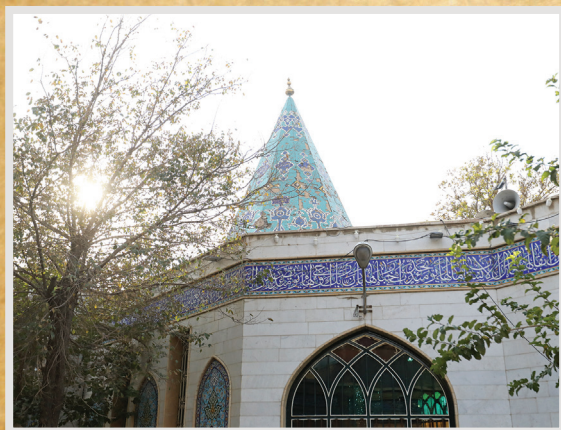
عکس: محسن صیادی - حمام نواب گذر امامزاده یحیی

صندوقچه عجیب داخل امامزاده یحیی

یکی از امامزاده‌های معروف تهران هم در این محدوده قرار دارد. استان مقدس امامزاده یحیی در زمان پهلوی اول تخریب و بعدها با استفاده از نقشه‌های قدیمی و به همان سبک بنایی جدید ساخته شد. این بنا دارای صحن، مسجد، ایوان، رواق، ضریح، حرم آینه‌کاری، سرداب، گنبد کاشی مخروطی شکل و سقاخانه است. از قدیمی‌ترین آثار باقیمانده در این مکان، صندوق چوبی روی مرقد است که روی آن تاریخ ۸۹۵ هجری قمری ثبت و نوشته شده که این صندوق توسط دو برادر به نام‌های استاد حسین و استادمحمد لواسانی ساخته شده است. روی در قدیمی بقعه نیز در ۲ کتیبه کوچک به خط ثلث نوشته شده که بانی بقعه خشتی قدیم شخصی به نام «قرباشاره» و معمار آن «دیوحسن» است. مقبره مرحوم بهاء الملک همدانی نیز در این محل قرار دارد.

یکی از دیدنی‌های عودلاجان در همین امامزاده قرار دارد؛ درخت چنار کهنسالی که ۹۰۰ سال سن دارد و در کنار ورودی زنانه می‌توانید آن را ببینید. به گفته اهالی محل امامزاده، در سال‌های گذشته کفایش داخل این درخت را سوراخ کرده و آنجا مشغول کفایش و زندگی بوده و حتی شب‌ها در همان درخت می‌خوابیده است. حدود ۳۰ سال قبل کفایش ناگهان این محل را ترک کرده و دیگر کسی از او خبر ندارد. برخی نیز بر این باورند حفره بزرگ و سیاه درخت، به دلیل دود شمع و چراغ‌های نذری است.

نشانی: امامزاده یحیی در کوچه‌ای به همین نام در محله‌ای حفاصل شرقی - غربی خیابان ری و خیابان سبروس یا مصطفی خمینی فعلی و شمالی - جنوبی امیرکبیر به ۱۵ خرداد (بوذرجمهری) واقع شده است.

عکس: محسن صیادی - امامزاده یحیی

اعیان و اشراف ساکن عودلاجان چه کسانی بودند؟

شاعران و ادیبان (پروین اعتصامی)	شازده‌های قاجاری (احمدشاه قاجار)	صدراعظم‌های شاهان قاجار (امیرکبیر)	افراد صاحب منصب دیوانی	تاجران و طبیبان	ذی نفوذان لشکری و کشوری

عکس: امیررستمی - بازارچه صنایع دستی عودلاجان

صنایع دستی در گذر عودلاجان

بدون شک اگر اهل تهران باشید برای خرید به بازار ۱۵ خرداد رفته‌اید و حتما در همان حوالی چشمتان به بازارچه عودلاجان افتاده است؛ بازارچه‌ای سنتی که در آن هم می‌توانید صنایع دستی بخرید و هم با قدم زدن در آن به عودلاجان قدیم سفر کنید. در این مکان بعد از خرید کردن می‌توانید ناهار را در رستوران‌های سنتی‌اش میل و چای بعد از غذا را در کافه‌های سنتی آن نوش جان کنید و با خاطرات تهران قدیم ساعاتی دلنشین را بگذرانید.

این بازارچه در بخش عودلاجان غربی قرار دارد و از خیابان ۱۵ خرداد آغاز می‌شود و تا عمق بافت تاریخی عودلاجان ادامه پیدا می‌کند و چند سالی است به بازار صنایع دستی تبدیل شده و یکی از پاتوق‌های گردشگری تهران است. از جمله محصولات که در این بازار به فروش می‌رسد، می‌توان از صنایع دستی شهرهای مختلف، پوشاک و کیف و کفش‌های سنتی و دیگر آثار هنری نام برد.